

DOI 10.31558/2307-2318.2024.2.11

УДК 327:620.91ЄС

JELClassification: F18, F64, F68

Шкурат М. Є.

к.е.н., доцент Донецького національного університету імені Василя Стуса

ORCID 0000-0003-3263-2507

m.shkurat@donnu.edu.ua

Охотіна О. А.

аспірант Донецького національного університету імені Василя Стуса

ORCID 0009-0008-5092-3547

o.okhotina@donnu.edu.ua

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Метою проведеного дослідження є аналіз нормативних засад енергетичної політики країн ЄС, а також визначення напрямків більш ефективної її імплементації. В результаті проведеного дослідження отримано такі висновки. Визначено, що для більш ефективної реалізації енергетичної політики на рівні всіх країн ЄС необхідно: активізувати дії енергетичного сектору для короткострокового відновлення Європи за допомогою широкомасштабних масштабними програмами реконструкції та усуненням бар'єрів для інвестицій в енергетичні проекти та сприяння розвитку галузей та інфраструктури чистої енергетики майбутнього; впровадити рамкову програму до 2030 року на основі НПЕК в економічно ефективний спосіб та переглянути політику з метою розширення енергетичної діяльності в напрямку кліматичної нейтральності, забезпечуючи при цьому конкурентоспроможності, безпеки постачання, сталості та доступності; повністю реалізувати перший принцип енергоефективності та посилити стандарти у всіх сферах кінцевого споживання; сприяти інтеграції політик у всіх секторах кінцевого споживання, включаючи енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, внутрішнього енергетичного ринку та ціноутворення на викиди вуглецю шляхом зменшення регуляторних і цінових бар'єрів та сприяння цифровізації та електрифікації; посилити сигнали щодо цін на вуглецеві квоти в секторах СТВ ЄС / поза СТВ ЄС та в енергетичному секторі ЄС оподаткування у відповідності до цілей щодо клімату та забруднення повітря; забезпечити функціонування внутрішнього енергетичного ринку та рівні умови для розвитку енергетичних технологій, інвестицій та сталого фінансування в ЄС з метою тримати відкритими всі технологічні можливості для досягнення нульового рівня викидів; регулярно переглядати позицію ЄС щодо енергетичної безпеки на основі прогнозування та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та на рівні ЄС, відповідно до оцінок адекватності європейської енергетичної оцінками адекватності європейської енергетичної системи.

Ключові слова: енергетична політика, екологізація, енергетичний сектор, відновлювані джерела енергії, енергетична безпека, європейські енергетичні системи.

1 Табл., 33 Літ.

Shkurat M. Ye.

Candidate of economic sciences, associate professor of Vasyl' Sus Donetsk National University

ORCID 0000-0003-3263-2507

m.shkurat@donnu.edu.ua

Okhotina O.A.

PhD student of Vasyl' Stus Donetsk National University

ORCID 0009-0008-5092-3547

INSTITUTIONAL AND ECONOMIC FRAMEWORK OF THE EU ENERGY POLICY

The purpose of this study is to analyze the regulatory framework of the EU energy policy and to identify areas for its more effective implementation. The following conclusions were drawn as a result of the study. It has been determined that for more effective implementation of energy policy at the level of all EU countries, it is necessary to: intensify the actions of the energy sector for the short-term recovery of Europe through large-scale reconstruction programs and the removal of barriers to investment in energy projects and the promotion of the development of clean energy industries and infrastructure of the future; implement the 2030 framework based on the NECP in a cost-effective manner and review policies to expand energy activities towards climate neutrality while ensuring competitiveness, security of supply, sustainability and affordability; fully implement the first principle of energy efficiency and strengthen standards in all end-use sectors; promote integration of policies in all end-use sectors, including energy efficiency, renewable energy, domestic energy and carbon pricing by reducing regulatory and pricing barriers and promoting digitalization and electrification; strengthen carbon pricing signals in the EU ETS/non-ETS sectors and in the EU energy sector taxation in line with climate and air pollution targets; ensure the functioning of the internal energy market and a level playing field for energy technology development, investment and sustainable finance in the EU in order to keep open all technological options for achieving zero emissions; regularly review the EU's energy security position based on forecasting and long-term energy modelling at the regional level and long-term energy modelling at the regional level and at the EU level, in line with assessments of the adequacy of the European energy assessment.

Key words: energy policy, environmental protection, energy sector, renewable energy sources, energy security, European energy systems.

1 Table, 33 Ref.

JEL F18, F64, F68

Постановка проблеми. Виклики, що стоять перед ЄС у сфері енергетики, включають такі питання, як залежність від імпорту, обмежена диверсифікація, високі та нестабільні ціни на енергоносії, зростаючий попит на енергоносії, ризики для безпеки країн-виробників і транзитерів, зростаючі загрози зміни клімату, декарбонізація, повільний прогрес у сфері енергоефективності, виклики, пов'язані зі збільшенням частки відновлюваних джерел енергії, а також потреба у більш прозорих, інтегрованих і взаємопов'язаних енергетичних ринках. В основі енергетичної політики ЄС лежать різноманітні заходи, спрямовані на створення повноцінного Енергетичного союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проведено на основі аналізу нормативно-правової бази, що регулює відносини у енергетичній сфері Європейського союзу, зокрема проаналізовано «Огляд європейської енергетичної політики ЄС» [1], «Рамкова стратегія для стійкого енергетичного союзу з

далекоглядною політикою у сфері зміни клімату» [2], «Енергетична політика: загальні принципи» [3], «Європейський зелений пакт» [17], «Національні енергетичні та кліматичні плани» [23], «Довгострокова стратегія ЄС» [24] та інші.

Отже, метою даного дослідження є аналіз нормативних засад енергетичної політики країн ЄС, а також визначення напрямків більш ефективної її імплементації.

Виклад основного матеріалу. За останні п'ять років Європейський Союз (ЄС) досяг значного прогресу в завершенні створення внутрішнього ринку електроенергії та газу, просуванні заходів з енергоефективності впровадження відновлюваних джерел енергії, скорочення викидів парникових газів (ПГ) та сильнішого сигналу щодо цін на вуглецеві квоти. У 2019 році ЄС запропонував Європейський зелений курс (ЄЗК), набір з 50 заходів на найближчі п'ять років у всіх секторах, спрямованих на підготовку економіки ЄС до кліматичної нейтральності до 2050 року.

У 2020 році ЄС зіштовхнувся з економічним спадом на 7-10% внаслідок кризи, спричиненої Covid-19. Також економічну ситуацію погіршила агресія РФ проти України. Чим довше триватиме криза, тим більший вплив вона матиме на економіку, в тому числі в енергетичному секторі. Підтримка енергетичної безпеки має вирішальне значення, оскільки енергетичний сектор є життєво важливим для здоров'я громадян та економіки і повинен продовжувати функціонувати.

Фізична стійкість енергетичного сектору ЄС була сильною, проте його фінансова стійкість енергетичного сектору ЄС є сильною, проте його фінансова стійкість перебуває під серйозним тиском. Енергетичний сектор ЄС став свідком падіння попиту та пропозиції на енергоносії, а також зниження рівня CO₂ і забруднення повітря на тлі різкого скорочення повітряного і автомобільного транспорту та промислової активності. Протягом першого кварталу 2020 року попит на вугілля в ЄС знизився на 20%, а частка відновлюваних джерел енергії досягла історичного максимуму, при цьому знизилася виробництво вугілля, газу та атомної енергетики. Очікується, що в цілому за 2020 рік попит на енергію в ЄС буде на 10% нижче рівня 2019 року, що вдвічі перевищить падіння, яке відбулося під час фінансової кризи 2008-09 років. фінансової кризи 2008-09 років. Викиди CO₂, пов'язані з енергетикою, в ЄС знизилися на 8% протягом першого кварталу 2020 року порівняно з аналогічним періодом 2019 року [1].

Сучасна європейська енергетична політика ґрунтується на стратегії Енергетичного союзу [2], опублікованій у лютому 2015 року, метою якої є створення енергетичного союзу для забезпечення домогосподарств і підприємств ЄС безпечним, стійким, конкурентоспроможним і доступним енергопостачанням. Поточні енергетичні цілі ЄС до 2030 року включають:

збільшення частки відновлюваних джерел енергії в кінцевому енергоспоживанні до 42,5% з метою досягнення 45%;

скорочення первинного (індикативного) та кінцевого споживання енергії на 11,7% порівняно з прогнозами 2020 року, що еквівалентно не більше 992,5 та 763 мільйонам т нафтового еквіваленту відповідно;

об'єднання щонайменше 15% електроенергетичних систем ЄС [3].

Нинішня європейська нормативно-правова база у сфері енергетики була побудована на значному пакеті документів ЄС «Fit For 55» [4], який спочатку був спрямований на узгодження всіх кліматичних та енергетичних цілей. Він був послідовно модифікований планом REPowerEU [5], метою якого була швидка і повна ліквідація залежності від російського викопного палива.

Рамкова програма складається з кількох положень, що стосуються сприяння розвитку відновлюваної енергетики (Директива (ЄС) 2018/2001) [6], енергоефективності (Директива (ЄС) 2018/2002) [7], управління та взаємозв'язку

електроенергетики (Регламент (ЄС) 2018/1999) [8], структури ринку електроенергії (Директива (ЄС) 2019/944 [9] та Регламент (ЄС) 2019/943) [10], готовності до ризиків (Регламент (ЄС) 2019/941) [11], енергоефективності будівель (Директива (ЄС) 2018/844) [12], ринки декарбонізованого газу та водню (Директива 2009/73/ЄС [13] та Регламент (ЄС) № 715/2009) [14], оподаткування енергетики (Директива 2003/96/ЄС) [15], транс'європейська енергетична інфраструктура (Регламент (ЄС) 2022/869) [16], співпраця енергетичних регуляторів (Регламент (ЄС) 2019/942) [18], акумулятори (Регламент (ЄС) 2023/1542) [19], зміни після виходу Великої Британії з ЄС (Рішення (ЄС) 2019/504) [20], а також ініціативи у сфері повітряного та морського транспорту (Регламент (ЄС) 2023/2405 [21] і Регламент (ЄС) 2023/1805) [22]. Згідно з чинним законодавством, країни ЄС повинні розробити 10-річні інтегровані національні енергетичні та кліматичні плани (НПЕК) [23] на період з 2021 по 2030 рік, подавати звіт про прогрес кожні два роки та розробити послідовні національні довгострокові стратегії для досягнення узгоджених енергетичних цілей та цілей Паризької угоди.

В результаті змін, внесених REPowerEU, енергетичні рамки були розширені, включивши правила щодо мінімального рівня заповнення газових сховищ на рівні 90% напередодні зими (Регламент (ЄС) 2022/1032) [25], добровільного скорочення попиту на газ для держав-членів на 15% (Регламент (ЄС) 2022/1369 [26]; продовжено до березня 2024 року), добровільної агрегації попиту на газ (Регламент (ЄС) 2022/2576 [27]; Енергетична платформа ЄС), скорочення попиту на електроенергію на рівні 10% та 5% у години пікового навантаження, а також обмежених у часі екстрених заходів, що мають на меті подолати високі ціни на енергоносії (Регламент (ЄС) 2022/1854) [28]. Поточний політичний порядок денний все ще визначається питаннями енергетичної безпеки та цінової доступності.

Повністю інтегрований і належним чином функціонуючий внутрішній енергетичний ринок забезпечує доступні ціни на енергоносії, дає необхідні цінові сигнали для інвестицій в «зелену» енергетику, гарантує надійність енергопостачання та відкриває найменш витратний шлях до кліматичної нейтральності.

Законодавство про внутрішній енергетичний ринок, вперше запроваджене Третім енергетичним пакетом (2009-2014 рр.), ґрунтувалося на принципах транскордонного співробітництва та справедливих роздрібних ринків. Наступні пакети зосереджувалися на готовності до ризиків, координації, стимулах для споживачів, декарбонізації та безпеці енергопостачання. Інституційні переговори між співзаконодавцями щодо реформування структури ринку електроенергії тривають.

Наріжним каменем політики ЄС у сфері енергоефективності є нова Директива з енергоефективності (Директива (ЄС) 2023/1791 (EED)) [29], яка базується на принципі «енергоефективність насамперед» і встановлює як цільовий показник енергоефективності ЄС до 2030 року скорочення первинного (індикативного) та кінцевого споживання енергії в ЄС на 11,7% порівняно з прогнозами 2020 року. Це еквівалентно не більше 992,5 та 763 млн т н.е. відповідно. Принцип «енергоефективність передусім» зобов'язує країни ЄС забезпечити врахування рішень з енергоефективності при плануванні, прийнятті політичних та інвестиційних рішень як в енергетичному, так і в неенергетичному секторах.

Сонячна енергія, вітер, енергія океану та гідроенергія, біомаса та біопаливо - все це відновлювані джерела енергії. Енергетичні ринки самі по собі не можуть забезпечити бажаний рівень розвитку відновлюваної енергетики в ЄС, а це означає, що можуть знадобитися національні схеми підтримки та схеми фінансування ЄС. Принципи політики ЄС у сфері відновлюваної енергетики включають диверсифікацію енергопостачання, розвиток місцевих енергоресурсів з метою забезпечення безпеки постачання та зменшення зовнішньої енергетичної залежності. Наріжним каменем

політики ЄС у сфері відновлюваної енергетики є нова Директива з відновлюваної енергетики (ЄС) 2023/2413 [30], яка встановила цільовий показник частки відновлюваних джерел енергії у кінцевому енергоспоживанні ЄС на рівні 42,5% до 2030 року, з метою досягнення 45%. Особливу роль відіграє водень, який є декарбонізованим енергоносієм.

Після рішення про поступову відмову від імпорту російських енергоносіїв поточна зовнішня енергетична політика ЄС спрямована на диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв. У березні 2022 року в комунікації REPowerEU [31] було запропоновано масштабне та швидке скорочення використання викопного газу в ЄС щонайменше на 155 млрд кубометрів, що еквівалентно обсягу, імпортованому з Росії у 2021 році, дві третини з яких мають бути досягнуті протягом року. У травні 2022 року, відповідно до плану REPowerEU [32], ЄС працював з міжнародними партнерами над диверсифікацією поставок, забезпеченням імпорту скрапленого природного газу (СПГ) та збільшенням нових поставок газу трубопроводами. Він створив Енергетичну платформу ЄС, добровільний координаційний механізм, що підтримує спільні закупівлі ЄС газу і водню, і опублікував Зовнішню енергетичну стратегію ЄС, що підтримує Україну, Молдову, Західні Балкани і країни Східного партнерства.

Нинішня політика ЄС у сфері енергетичної безпеки включає координаційні заходи для забезпечення безпеки енергопостачання та правила запобігання і реагування на аварії на морських установках і потенційні перебої в енергопостачанні, а також аварійні запаси нафти і газу, в тому числі ліцензії на розвідку і видобуток. Після російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року безпека енергопостачання стала головним енергетичним пріоритетом.

Транс'європейська політика ЄС щодо енергетичної інфраструктури регулюється регламентом TEN-E. Прийнятий у червні 2022 року Регламент TEN-E (ЄС) 2022/869 [33] визначає одинадцять пріоритетних коридорів у різних географічних регіонах для електроенергетики, офшорних мереж та водневої інфраструктури. Він визначає проекти спільного інтересу ЄС (PCI) в країнах ЄС та проекти взаємного інтересу (PMI) між ЄС та країнами, що не входять до ЄС, припиняє підтримку нових проектів з видобутку природного газу та нафти та запроваджує обов'язкові критерії сталості для всіх проектів. Регламент TEN-E (ЄС) 2022/869 фінансується з Фонду Connecting Europe 2021-2027, створеного Регламентом (ЄС) 2021/1153.

Для відновлення Зелений пакт для Європи (European Green Deal) [17] надає реальну можливість збільшити інвестиції в перехід до чистої енергетики. 27 травня 2020 року ЄК представила пропозиції щодо збільшення довгострокового бюджету ЄС до 1,1 трлн євро (2021-27 рр.) та створення нового короткострокового інструменту відновлення у розмірі 750 млрд євро (2021-24 рр.) із залученням фінансування на фінансових ринках. ЄС має якнайшвидше узгодити програму економічного відновлення, яка може сприяти залученню приватних інвестицій як шляхом розробки адекватних інструментів фінансування державного сектору, так і шляхом реалізації правильної політики, спрямованої на усунення бар'єрів для інвестицій.

По-перше, першочерговим завданням мають стати стимулюючі інвестиції в ефективність, оскільки вони можуть сприяти створенню робочих місць у критично важливих галузях виробництва, будівництва, малого та середнього бізнесу, заощаджувати кошти споживачів і скорочувати викиди парникових газів. Європейська Комісія розробляє нову ініціативу «Хвиля реновації», оголошену Зеленим пактом, з метою стимулювання оновлення існуючого житлового фонду швидшими та глибшими темпами шляхом усунення основних бар'єрів на шляху реновації будівель та посилення факторів, що сприяють швидшому та глибшому оновленню, зосереджуючись на таких сферах, як соціальне житло, громадські будівлі, школи та лікарні, а також на пов'язаних

з ними інфраструктурі розподілу енергії, освітлення та опалення (перехід на сонячні батареї на дахах, фотоелектричні панелі, відновлювальне опалення).

По-друге, період низьких цін на паливо дає можливість вжити низку заходів, які буде важко здійснити, коли ціни знову зростуть, включаючи поступову відмову від субсидій на викопне паливо, реформування цін на енергоносії та оподаткування на користь низьковуглецевої енергетики, скасування високого оподаткування електроенергії та реформування фіксованої плати за користування мережею.

По-третє, інвестиції в стійкість енергетичного сектору, зокрема в інфраструктуру та «розумні» енергосистеми, мають численні міжгалузеві наслідки для цифрової промислової революції.

По-четверте, ЄС повинен діяти так, щоб уникнути скорочення приватних інвестицій в екологічно чисту енергетику. Інструменти фінансування ЄС доступні по всьому інноваційному ланцюжку створення вартості, включаючи програми для досліджень, розробок і демонстрацій в галузі енергетики (RD&D). Горизонт Європа, Інноваційний фонд, Фонд модернізації, InvestEU та інші здійснюють дослідження, розробки і демонстрації. Очікується, що ЄІБ відіграватиме важливу роль у стимулюванні інвестицій приватного сектору. Більша участь ЄІБ у більш ранніх і ризикованих енергетичних проектах порівняно з п'ятьма роками тому є дуже позитивною ознакою. Це також матиме вирішальне значення для відновлення економіки - ЄІБ відіграє важливу роль у підтримці інвестицій в енергоефективність та більш ризикованих інноваційних проектів, у тому числі шляхом фінансування через акціонерний капітал. ЄС має краще оцінити вплив фінансування ЄС НДДКР в енергетиці, особливо в контексті відновлення економіки ЄС, забезпечити узгодження пріоритетів ЄС та національних пріоритетів (в рамках Стратегічного плану розвитку енергетичних технологій) в НПЕК, а також стимулювати приватний капітал та інновації [1].

Отже, енергетична політика країн Європейського Союзу (ЄС) має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку, економічної стабільності та безпеки в регіоні. Нижче на основі аналізу нормативно-правової бази регулювання енергетичної сфери ЄС структуровано основні засади енергетичної політики країн Європейського союзу (табл.1).

Таблиця 1 – Основні засади енергетичної політики ЄС

Основні засади енергетичної політики ЄС	Напрямки енергетичної політики	Інструменти реалізації енергетичної політики ЄС
Енергетична безпека	Диверсифікація джерел енергії	Зменшення залежності від окремих постачальників (наприклад, зниження залежності від російського газу через імпорту зрідженого природного газу (ЗПГ) та розвиток внутрішніх джерел енергії)
		Розвиток інфраструктури для ЗПГ (будівництво терміналів для прийому ЗПГ у портах країн ЄС)
	Підтримка видобутку енергії з нетрадиційних джерел (таких як біогаз, сланцевий газ та відновлювані джерела)	
	Інтеграція енергетичних ринків	Єдиний енергетичний ринок (створення єдиного ринку електроенергії та газу, що дозволяє ефективніше управляти енергетичними ресурсами та забезпечувати їх надійність)

Продовження табл. 1

		Взаємозв'язок енергетичних систем (інвестиції у міжмережеві з'єднання між країнами-членами для підвищення стійкості до перебоїв в енергопостачанні)
Підвищення енергоефективності	Стандарти енергоефективності	Директиви щодо енергоефективності будівель (вимоги до нових та реконструйованих будівель щодо зниження енергоспоживання)
		Регламенти для побутових приладів (стандарти для побутової техніки та освітлення, спрямовані на зменшення енергоспоживання)
	Інвестиції в енергоефективні технології	Підтримка інновацій (фінансування наукових досліджень і розробок у сфері енергоефективності)
		Програми з модернізації інфраструктури (впровадження сучасних технологій у промисловості, транспорті та енергетиці)
Боротьба зі зміною клімату	Відновлювані джерела енергії	Цілі щодо частки відновлюваних джерел (підвищення частки відновлюваних джерел енергії у загальному енергетичному балансі до певних рівнів (наприклад, 32% до 2030 року))
		Інвестиції у зелену енергетику (фінансова підтримка проектів з виробництва енергії з сонця, вітру, води та біомаси)
	Зниження викидів парникових газів	Система торгівлі викидами (ETS) (механізм, що встановлює граничні обсяги викидів та дозволяє торгувати квотами на викиди)
		Директиви з обмеження викидів (впровадження нормативів щодо зниження викидів у різних секторах економіки)
Спільна законодавча та нормативна база	Європейська зелена угода	Стратегія досягнення кліматичної нейтральності (мета зробити Європу кліматично нейтральною до 2050 року)
		Комплекс заходів (законодавчі ініціативи, фінансові інструменти та політичні кроки, спрямовані на зменшення викидів, захист біорізноманіття та перехід до кругової економіки)
	Фінансові інструменти	Фонд справедливої трансформації (підтримка регіонів, які найбільше залежать від викопних видів палива, у переході до низьковуглецевої економіки)
		Інвестиційні програми (Horizon Europe, InvestEU та інші, спрямовані на підтримку досліджень, інновацій та сталого розвитку)

Джерело: складено авторами.

Визначені засади енергетичної політики допомагають країнам ЄС спільно вирішувати виклики, пов'язані з енергетичною безпекою, економічною ефективністю та екологічною сталістю.

Європейський парламент завжди висловлював свою рішучу підтримку спільній енергетичній політиці, спрямованій на декарбонізацію, конкурентоспроможність,

безпеку та сталість. Він неодноразово закликав до узгодженості, рішучості, співпраці та солідарності між державами-членами у протистоянні поточним і майбутнім викликам на внутрішньому ринку, а також до політичної прихильності всіх держав-членів.

Останні резолюції Парламенту щодо енергетики свідчать про зростання актуальності та амбітності всіх кліматичних та екологічних цілей, що лежать в основі енергетичної політики ЄС. У листопаді 2019 року Парламент оголосив надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію в Європі. У жовтні 2020 року він закликав до цільового скорочення всіх викидів парникових газів в ЄС на 60% до 2030 року і до поетапної відмови від усіх субсидій на викопне паливо не пізніше 2025 року. У відповідь на пандемію COVID-19 вона підтвердила, що «зелені» та цифрові стратегії є наріжними каменями Енергетичного союзу ЄС. У вересні 2022 року він підтримав більш амбітні цілі з енергоефективності та відновлюваної енергетики.

1 березня 2022 року Парламент засудив незаконне, неспровоковане та невиправдане військове вторгнення РФ в Україну. У квітні 2022 року він закликав до негайного запровадження повного ембарго на російський імпорт нафти, вугілля, ядерного палива та газу. У жовтні 2022 року вона закликала країни ЄС уникати відключення енергопостачання та виселення вразливих домогосподарств і висловила жаль, що Комісія подала багато своїх пропозицій у формі регламенту Ради замість процедури спільного прийняття рішень. Вона також ухвалила кілька інших резолюцій щодо конкретних аспектів конфлікту: вітаючи надання статусу кандидатів на вступ до ЄС Україні та Молдові, а також європейську перспективу для Грузії.

Парламент також підтримує диверсифікацію джерел енергії та шляхів її постачання. Він підкреслив важливість газових та електричних з'єднань через Центральну та Південно-Східну Європу вздовж осі північ-південь для створення більшої кількості з'єднань, диверсифікації терміналів ЗПГ та розвитку трубопроводів, відкриваючи таким чином внутрішній ринок. Підкреслюючи важливу роль досліджень у забезпеченні сталого енергопостачання, Парламент наголосив на необхідності спільних зусиль у сфері нових енергетичних технологій, а також додаткового державного та приватного фінансування.

Отже, для більш ефективної реалізації енергетичної політики на рівні всіх країн ЄС необхідно:

активізувати дії енергетичного сектору для короткострокового відновлення Європи за допомогою широкомасштабних масштабними програмами реконструкції та усуненням бар'єрів для інвестицій в енергетичні проекти та сприяння розвитку галузей та інфраструктури чистої енергетики майбутнього;

впровадити рамкову програму до 2030 року на основі НПЕК в економічно ефективний спосіб та переглянути політику з метою розширення енергетичної діяльності в напрямку кліматичної нейтральності, забезпечуючи при цьому конкурентоспроможності, безпеки постачання, сталості та доступності;

повністю реалізувати перший принцип енергоефективності та посилити стандарти у всіх сферах кінцевого споживання. Сприяти інтеграції політик у всіх секторах кінцевого споживання, включаючи енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, внутрішнього енергетичного ринку та ціноутворення на викиди вуглецю шляхом зменшення регуляторних і цінових бар'єрів та сприяння цифровізації та електрифікації;

посилити сигнали щодо цін на вуглецеві квоти в секторах СТВ ЄС / поза СТВ ЄС та в енергетичному секторі ЄС оподаткування у відповідності до цілей щодо клімату та забруднення повітря;

забезпечити функціонування внутрішнього енергетичного ринку та рівні умови для розвитку енергетичних технологій, інвестицій та сталого фінансування в ЄС з

метою тримати відкритими всі технологічні можливості для досягнення нульового рівня викидів;

регулярно переглядати позицію ЄС щодо енергетичної безпеки на основі прогнозування та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та на рівні ЄС, відповідно до оцінок адекватності європейської енергетичної оцінками адекватності європейської енергетичної системи.

Висновки. В результаті проведеного дослідження отримано такі висновки. Сучасна європейська енергетична політика ґрунтується на стратегії Енергетичного союзу, опублікованій у лютому 2015 року, метою якої є створення енергетичного союзу для забезпечення домогосподарств і підприємств ЄС безпечним, стійким, конкурентоспроможним і доступним енергопостачанням. Поточні енергетичні цілі ЄС до 2030 року включають: збільшення частки відновлюваних джерел енергії в кінцевому енергоспоживанні до 42,5% з метою досягнення 45%; скорочення первинного (індикативного) та кінцевого споживання енергії на 11,7% порівняно з прогнозами 2020 року, що еквівалентно не більше 992,5 та 763 мільйонам т нафтового еквіваленту відповідно; об'єднання щонайменше 15% електроенергетичних систем ЄС.

Визначено, що нинішня європейська нормативно-правова база у сфері енергетики була побудована на значному пакеті документів ЄС «Fit For 55», який спочатку був спрямований на узгодження всіх кліматичних та енергетичних цілей. Він був послідовно модифікований планом REPowerEU, метою якого була швидка і повна ліквідація залежності від російського викопного палива.

Нинішня політика ЄС у сфері енергетичної безпеки включає координаційні заходи для забезпечення безпеки енергопостачання та правила запобігання і реагування на аварії на морських установках і потенційні перебої в енергопостачанні, а також аварійні запаси нафти і газу, в тому числі ліцензії на розвідку і видобуток. Після російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року безпека енергопостачання стала головним енергетичним пріоритетом.

Визначено, що для більш ефективної реалізації енергетичної політики на рівні всіх країн ЄС необхідно:

активізувати дії енергетичного сектору для короткострокового відновлення Європи за допомогою широкомасштабних масштабними програмами реконструкції та усуненням бар'єрів для інвестицій в енергетичні проекти та сприяння розвитку галузей та інфраструктури чистої енергетики майбутнього;

впровадити рамкову програму до 2030 року на основі НПЕК в економічно ефективний спосіб та переглянути політику з метою розширення енергетичної діяльності в напрямку кліматичної нейтральності, забезпечуючи при цьому конкурентоспроможності, безпеки постачання, сталості та доступності;

повністю реалізувати перший принцип енергоефективності та посилити стандарти у всіх сферах кінцевого споживання. Сприяти інтеграції політик у всіх секторах кінцевого споживання, включаючи енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, внутрішнього енергетичного ринку та ціноутворення на викиди вуглецю шляхом зменшення регуляторних і цінових бар'єрів та сприяння цифровізації та електрифікації;

посилити сигнали щодо цін на вуглецеві квоти в секторах СТВ ЄС / поза СТВ ЄС та в енергетичному секторі ЄС оподаткування у відповідності до цілей щодо клімату та забруднення повітря;

забезпечити функціонування внутрішнього енергетичного ринку та рівні умови для розвитку енергетичних технологій, інвестицій та сталого фінансування в ЄС з метою тримати відкритими всі технологічні можливості для досягнення нульового

рівня викидів;

регулярно переглядати позицію ЄС щодо енергетичної безпеки на основі прогнозування та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та довгострокового енергетичного моделювання на регіональному рівні та на рівні ЄС, відповідно до оцінок адекватності європейської енергетичної оцінками адекватності європейської енергетичної системи.

У перспективі планується більш детально вивчити нормативно-правову базу регулювання енергетичного сектору окремих країн ЄС та проаналізувати, які загрози несе російська агресія енергетичному комплексу певних країн Європейського союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Union 2020. Energy policy review. URL: https://iea.blob.core.windows.net/assets/ec7cc7e5-f638-431b-ab6e-86f62aa5752b/European_Union_2020_Energy_Policy_Review.pdf (date of access: 16.05.2024).
2. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. Document 52015DC0080. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN> (date of access: 13.05.2024).
3. Energy policy: general principles. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/68/energy-policy-general-principles> (date of access: 13.05.2024).
4. 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. Document 52021DC0550. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550> (date of access: 13.05.2024).
5. REPowerEU Plan. Document 52022DC0230. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN> (date of access: 13.05.2024).
6. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast) (Text with EEA relevance.). Document 32018L2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001&qid=1607617602591> (date of access: 13.05.2024).
7. Directive (EU) 2018/2002 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 amending Directive 2012/27/EU on energy efficiency (Text with EEA relevance.). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0210.01.ENG&toc=OJ:L:2018:328:TOC (date of access: 13.05.2024).
8. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018. Document 32018R1999. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ:L:2018:328:TOC&uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.ENG (date of access: 13.05.2024).
9. Directive (EU) 2019/944 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on common rules for the internal market for electricity and amending Directive 2012/27/EU (recast) (Text with EEA relevance.). Document 32019L0944. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.158.01.0125.01.ENG&toc=OJ:L:2019:15:TOC (date of access: 13.05.2024).
10. Regulation (EU) 2019/943 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the internal market for electricity (recast) (Text with EEA relevance.). Document 32019R0943. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.158.01.0054.01.ENG&toc=OJ:L:2019:158:TOC

(date of access: 13.05.2024).

11. Regulation (EU) 2019/941 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on risk-preparedness in the electricity sector and repealing Directive 2005/89/EC (Text with EEA relevance.). Document 32019R0941. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.158.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2019:158:TOC (date of access: 16.05.2024).

12. Directive (EU) 2018/844 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018. Document 32018L0844. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3AL%3A2018%3A156%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.156.01.0075.01.ENG (date of access: 16.05.2024).

13. DIRECTIVE 2009/73/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 July 2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0073&from=EN> (date of access: 16.05.2024).

14. Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005 (Text with EEA relevance). Document 32009R0715. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0715> (date of access: 16.05.2024).

15. Consolidated text: Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity (Text with EEA relevance) Text with EEA relevance. Document 02003L0096-20230110. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003L0096-20230110> (date of access: 16.05.2024).

16. Regulation (EU) 2022/869 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022. Document 32022R0869. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.152.01.0045.01.ENG (date of access: 16.05.2024).

17. The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (date of access: 17.05.2024).

18. Regulation (EU) 2019/942 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019. Document 32019R0942. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.158.01.0022.01.ENG&toc=OJ:L:2019:158:TOC (date of access: 16.05.2024).

19. Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023. Document 32023R1542. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1542> (date of access: 16.05.2024).

20. Decision (EU) 2019/504 of the European Parliament and of the Council of 19 March 2019. Document 32019D0504. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019D0504> (date of access: 16.05.2024).

21. Regulation (EU) 2023/2405 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on ensuring a level playing field for sustainable air transport (ReFuelEU Aviation). PE/29/2023/REV/1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2405> (date of access: 16.05.2024).

22. Regulation (EU) 2023/1805 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023. Document 32023R1805. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1805&qid=1699438060510> (date of access: 16.05.2024).

23. National energy and climate plans (NECPs). URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/national-energy-and-climate-plans-necps_en (date of access: 16.05.2024).

24. EU long-term strategy. URL: [https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-long-term-strategies_en#:~:text=EU%20long%2Dterm%20strategy,-The%20Commission%20put&text=The%20European%20Council%20endorsed%20in,\(UNFCCC\)%20in%20March%202020](https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-long-term-strategies_en#:~:text=EU%20long%2Dterm%20strategy,-The%20Commission%20put&text=The%20European%20Council%20endorsed%20in,(UNFCCC)%20in%20March%202020) (date of access: 16.05.2024).

25. Regulation (EU) 2022/1032 of the European Parliament and of the Council of 29 June 2022 amending Regulations (EU) 2017/1938 and (EC) No 715/2009 with regard to gas storage (Text with EEA relevance). Document 32022R1032. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.173.01.0017.01.ENG (date of access: 16.05.2024).

26. Council Regulation (EU) 2022/1369 of 5 August 2022 on coordinated demand-reduction measures for gas. Document 32022R1369. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R1369> (date of access: 16.05.2024).

27. Council Regulation (EU) 2022/2576 of 19 December 2022 enhancing solidarity through better coordination of gas purchases, reliable price benchmarks and exchanges of gas across borders. Document 32022R2576. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2576&qid=1699437601678> (date of access: 16.05.2024).

28. Council Regulation (EU) 2022/1854 of 6 October 2022 on an emergency intervention to address high energy prices. Document 32022R1854. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1854&qid=1699437290541> (date of access: 16.05.2024).

29. Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 on energy efficiency and amending Regulation (EU) 2023/955 (recast) (Text with EEA relevance). Document 32023L1791. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L1791> (date of access: 16.05.2024).

30. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023. Document 32023L2413. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L2413> (date of access: 16.05.2024).

31. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS REPowerEU: Joint European Action for more affordable, secure and sustainable energy. Document 52022DC0108. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:108:FIN> (date of access: 16.05.2024).

32. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS REPowerEU Plan. Document 52022DC0230. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2022:230:FIN> (date of access: 16.05.2024).

33. Regulation (EU) 2022/869 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022. Document 32022R0869. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R0869> (date of access: 16.05.2024).